

NEDERLAND STAAT ER VOL MEE! CURIEUZE BOUWSELS

Follies zijn architectonische dwaasheden, zoals een zelfgebouwd kasteeltje in de achtertuin, een schijnruïne of een kluzenaarshut. Nederland telt er honderden. Kunsthistoricus Wim Meulen Kamp (69) bracht ze in kaart. En ze zijn ook vast te vinden in uw omgeving!

Grote kans dat u weleens een merkwaardig bouwwerk bent tegengekomen tijdens een fietstocht of wandeling. Een kluzenaarshut met pop erin, een kunstmatige grot, een namaak-ruïne, tuinkoepel, een obelisk of piramide. Follies worden ze ook wel genoemd, deze bouwkundige dwaasheden die vooral een decoratief, kunstzinnig of ludiek doel dienen. De term 'folly' (dwaasheid) komt uit Engeland, waar deze bouwwerken in de achttiende en negentiende eeuw ontstonden. Britse grootgrondbezitters lieten tempeltjes, kluzenaarshutten, tuinkoepels of exotische belvédères bouwen om hun buitenplaatsen en landschapsparken mee op te luisteren.

'JE MOET ERVOOR OPENSTAAN'

Later waaide het fenomeen over naar Nederland. "In Nederland en België, de twee saaiste landen op deze aarde, ligt op iedere vierkante kilometer wel een nieuw avontuur in een hinderlaag, klaar om je onverhoeds in de hals te bijten. In het dolhuis van de architectuur is niets te gek", zo schrijft kunsthistoricus Wim Meulen Kamp in zijn boek 'Follies - bizarre bouwwerken in Nederland en België'. Meulen Kamp vertelt er met aanstekelijke

bevlogenheid over: "Follies zijn voor mij de puurste vorm van bouwkunst: architectuur omwille van de architectuur. Ze kenmerken zich door een originele, bizarre stijl of vorm. De Toren van Babel is een mooi voorbeeld; dat is de eerste geboekstaafde folly. Maar soms ook is alleen het verhaal erachter opmerkelijk. Zo is aan het oude hoofdkwartier van carnavalsvereniging Momus aan het Vrijthof op het eerste gezicht niets bijzonders te zien. Totdat je weet dat het gebouw in eenheden van het gekkengetal elf is gebouwd. Er zijn elf ramen, het front is elf meter breed, de zaal elf meter diep, het balkon heeft elf balusters, de narrenkop is elf bij elf centimeter. Dat maakt het een folly."

ALLERLEI VORMEN EN STIJLEN

Follies zijn er in tal van gedaantes: grappig, krankzinnig, duister, dreigend of prachtig. Het kunnen schijnruïnes, kastelen of kindershuisjes zijn, maar ook imitaties van beroemde internationale bezienswaardigheden, zoals de vijf meter hoge omklapbare Eiffeltoren in Toldijk of het Kremlin, te zien in de Kunsttuin van Ger en Mientje in Winkel. Allemaal creaties van de menselijke fantasie, die de beschouwer verrassen. Meulen Kamp is zelf een groot liefhebber van zelfbouw. "Mensen die bijvoorbeeld een fort of kasteel op hun erf neerzetten. Zoals Fort Willem in Holkerveen, naast de snelweg Amersfoort-Zwolle, gemaakt door Willem Ham. Voor hem is het een symbolisch verdedigingswerk tegen de oprukkende nieuwbouw in Amersfoort. In Schoorl trof ik een man die een tien meter hoge, uitklapbare uitzichtoren in zijn tuin had gebouwd. De makers zijn zelf overigens vaak heel serieus over wat ze gebouwd hebben en zien het niet als gekkigheid of bizar object."

BIJZONDERE VERHALEN

Hoewel het aantal follies in de loop der jaren verdubbeld is, zijn ze lang niet allemaal bewaard gebleven. Sommige zijn alleen nog op ansichten of oude foto's te zien, omdat ze gesloopt zijn of van ouderdom uit elkaar gevallen. Andere zijn dankzij

De Efteling staat vol met follies, zoals deze paddenstoelhuisjes.

Bijzondere eendenkooi in Zwolle.

OOK OP ZOEK NAAR FOLLIES?

Bezoek dan de website donderberggroep.nl. Daar vindt u een handige overzichtskaart met follies, tuinsieraden en vermaaks-architectuur in België en Nederland. Landgoed Elswout bij het Noord-Hollandse Overveen is een mooi startpunt voor een 'follyjacht'. Daar zijn negen follies te vinden, waaronder de Kluzenaarshut, het Zocher Prieel, de Russische hut en de glazen koepel. Bijna nergens vindt u er zo veel bij elkaar.

een boekje uit. Want er blijft genoeg over te vertellen. Follies zijn niet alleen maar leuk maar hebben ook een historische en wetenschappelijke waarde. "Doordat ze in vrijheid zijn vormgegeven, zijn ze soms voorlopers van bouwstijlen die daarna pas algemeen bekend werden. Helaas wordt het belang daarvan binnen de architectuurgeschiedenis niet altijd onderkend. Zo wordt een neogotische kerk uit 1829 nog steeds algemeen als het eerste voorbeeld van Nederlandse neogotiek beschouwd, terwijl deze stijl hier al 65 jaar eerder in gebruik was, bij follies welteverstaan. Dat geldt ook voor de eerste vormen van cementrustiek, bouwsels van cement die kunstmatig de natuur nabootsen. Cementrustiek zie je terug bij follies in een tijd dat er nog helemaal geen betonnen gebouwen waren. Weer waren ze de voorloper van een grote vernieuwing. Reden te meer om deze bizarre bouwsels te koesteren." ■

hun bijzondere verhaal altijd bewaard gebleven, zoals de kluzenaarshut in Vilsteren en het schijngraf erachter. "Er is altijd gedacht dat dit zo gemaakt was om de priester te eren. Mensen hadden niet door dat het graf nep was. Daardoor bleef het gelukkig bestaan."

BELANG WORDT ONDERSCHAT

Meulen Kamp maakt zich als voorzitter van De Donderberggroep sterk voor het behoud van follies. De Donderberggroep organiseert excursies en studiedagen, voorziet leden van een nieuwsbrief en geeft sinds kort jaarlijks

LEUKE VIDEO ZIEN?

Ga naar omroepwest.nl en zoek daar naar 'Chris miniatuur' voor een reportage over de 88-jarige Chris van der Sman uit Nootdorp, die in zijn achtertuin adembenemende miniatuurkerken bouwt.

De beroemde 'Ananas-toren' die in 1876 in het Schotse Dunmore werd gebouwd.